

D O K U M E N T č. 2 1

18. září 1939

TELEGRAM NĚMECKÉHO VELVYSLANCE V SOVĚTSKÉM SVAZU (SCHULENBURGA) NĚMECKÉMU ZAHRANIČNÍMU ÚŘADU

18. září 1939, 15.59

Příjem: 18. září 1939, 17.45

V e l m i n a l é h a v é

P ř í s n ě t a j n é !

Číslo 385 z 18. září

V průběhu rozmluvy, kterou jsem večer vedl se Stalinem o příjezdu sovětské komise do Bialystoku a o vydání společného komuniké, Stalin poněkud neočekávaně pravil, že sovětská strana má jisté pochybnosti, zda německé vrchní velení dodrží v danou chvíli moskevská ujednání a stáhne se na dohodnutou linii (Pisa, Narev, Visla, San). Důrazně jsem odpověděl, že Německo je přirozeně pevně odhodláno splnit přesně podmínky moskevských ujednání a odvolal jsem se na 2. bod prohlášení, které jsem učinil 16. září Molotovovi v souladu s pokyny říšského ministra zahraničních věcí (viz jeho telegram 360 z 15. září). Prohlásil jsem, že by pro vrchní velitelství bylo výhodné stáhnout jednotky na dohodnutou linii, neboť by je tak mohlo použít na západní frontě. Stalin odpověděl, že naprosto nepochybuje o dobré vůli německé vlády. Jeho obavy se zakládají na dobře známé skutečnosti, že všichni vojenští

činitelé se neradi vzdávají obsazených území. Na tomto místě generálporučík Köstring poznamenal, že německé branné síly učiní pouze to, co nařídí Vůdce. Vzhledem k dobře známé Stalinově nedůvěře bych byl rád, kdybych byl zmocněn učinit v tomto směru další prohlášení, abych rozptýlil jeho poslední pochyby.

Schulenburg

D O K U M E N T č. 2 2

18. září 1939

MEMORANDUM VELVYSLANECKÉHO RADY HILGERA Z NĚMECKÉHO VELVYSLANECTVÍ V SOVĚTSKÉM SVAZU

Týká se: Uveřejnění společného sovětsko-německého komuniké

Dne 17. září v 15 hodin byl telefonicky předán návrh společného sovětsko-německého komuniké s pokynem, aby byl získán souhlas sovětské vlády ke zveřejnění takového komuniké 18. září. Text návrhu je přiložen. (Příloha 1.)

Dne 17. září ve 23.30 předložil velvyslanec návrh Molotovovi ke schválení. Posledně jmenovaný prohlásil, že musí věc prokonzultovat s panem Stalinem. Pan Stalin, kterého pan Molotov telefonicky zavola, pravil, že i on je názoru, že by mělo být vydáno společné komuniké, že však nemůže ve všem souhlasit s textem, který jsme připravili, neboť předkládá fakta příliš otevřeně ("da es den

Tatbestand mit allzu grosser Offenheit darlege"). Proto pan Stalin vlastnoručně sepsal nový návrh a žádal, aby ho německá vláda schválila. (Příloha 2.)

Dne 18. září ve 12.30 jsem státnímu podsekretáři Gausovi tlumočil text sovětského návrhu. Pan Gaus prohlásil, že sám o sobě nemůže o věci rozhodnout a musí zajistit stanovisko říšského ministra zahraničních věcí.

Dne 18. září ve 12. hodin v poledne mne šéf kanceláře ministra pan Kordt (1) telefonicky zavolal a informoval mne takto:

"Souhlasíme s ruským návrhem komuniké a uveřejníme komuniké tohoto znění v úterý v ranním tisku. Ribbentrop."

Okamžitě jsem výše zmíněné prohlášení sdělil telefonicky tajemníkovi pana Molotova.

Dne 18. září ve 14.05 znovu telefonicky volal pan Kordt a informoval velvyslaneckého radu von Tippelskircha (2) takto:

"Komuniké bude námi zveřejněno již v některých večerních novinách. Prosím, vyrozuměte příslušné úřady."

Okamžitě jsem informoval tajemníka pana Molotova i o tomto prohlášení.

Za dvě hodiny se text komuniké objevil v dálnopisu a současně byl vysílán na krátkých vlnách německým rozhlasem.

Moskva, 18. září 1939 Předáno s projevem hluboké úcty velvyslanci

a velvyslaneckému radovi Hilger

Dne 18. září v 19.15 volal pan Gaus a ptal se, zda komuniké je dnes uveřejněno v ruském večerním tisku. Jestliže nikoliv, měl by ho dnes vysílat sovětský rozhlas. Říšskému ministru zahraničních věcí na tom velmi záleží. Sdělil jsem panu Gausovi, že dnes, protože je ruská neděle, žádné večerníky nevycházejí, o

rozhlasu podám ještě zprávu. Ve 20.00 jsem mohl panu Gausovi oznámit, že sovětský rozhlas vysílal komuniké několikrát od 16. hodiny.

Hi(lger)

18. září

(Příloha 1)

Návrh na společné německo-sovětské komuniké

Vzhledem k vnitřní neschopnosti polského státu a k rozbrojům obyvatelstva žijícího na jeho bývalém území považují říšská vláda a vláda SSSR za nezbytné skoncovat s nesnesitelnými politickými a hospodářskými poměry panujícími v těchto územích. Považují za svou společnou povinnost obnovit mír a pořádek na těchto územích, což by ovšem bylo i v jejich zájmu, a zřídit nový řád ustavením přirozených hranic a životaschopných hospodářských organizací.

(Příloha 2) (3)

V zájmu potlačení všech možných neopodstatněných pověstí, týkajících se cílů německých a sovětských sil, které operují v Polsku, vláda Německé říše a vláda SSSR prohlašují, že operace těchto sil nesledují cíle, které by byly v rozporu s duchem či literou Paktu o neútočení uzavřeném mezi Německem a Sovětským svazem. Naopak, cílem těchto sil je obnovit mír a pořádek v Polsku, který byl zničen zhroucením polského státu, a pomoci polskému obyvatelstvu vybudovat znovu podmínky jeho politické existence.

- (1) Erich Kordt, legační rada německého Zahraničního úřadu.
- (2) Werner von Toppelskirch, velvyslanecký rada německého velvyslanectví v Sovětském svazu.
- (3) Vlastnoruční Schulenburgova poznámka: "Stalinův návrh. 18. září 1939."

D O K U M E N T č. 2 3

19. září 1939

**TELEGRAM ŘÍŠSKÉHO MINISTRA ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ
NĚMECKÉMU VELVYSLANCI V SOVĚTSKÉM SVAZU
(SCHULENBURGOVI)**

Berlín, 19. září 1939

(Odesláno ze zvláštního vlaku 19. září, 16.37)

Osobně pro velvyslance.

Týká se vašeho telegramu číslo 385.

Žádám, abyste sdělil panu Stalinovi, že jste podal do Berlína zprávu o své konferenci s ním, a že jsem vás nyní výslovně pověřil informovat ho, že dohody, které jsem v zastoupení Vůdce podepsal v Moskvě, přirozeně dodržíme a že je pokládáme za základní kámen nových přátelských vztahů mezi Německem a Sovětským svazem.

Ribbentrop

D O K U M E N T č. 2 4

20. září 1939

TELEGRAM NĚMECKÉHO VELVYSLANCE V SOVĚTSKÉM
SVAZU (SCHULENBURGA) NĚMECKÉMU ZAHRANIČNÍMU
ÚŘADU

Moskva, 20. září 1939, 2.23

Příjem: 20. září 1939, 4.45

P ř í s n ě t a j n é !

Číslo 395 z 19. září

Molotov mně dnes oznámil, že sovětská vláda se domnívá, že nyní dozrál čas, aby společně s německou vládou určila definitivní uspořádání polského území. V této souvislosti Molotov naznačil, že původní tendence, k níž sovětská vláda a osobně Stalin inklinovali, aby se povolila existence zbývajícího Polska, ustoupila nyní tendenci rozdělit Polsko podél linie Pisa, Narev, Visla, San. Sovětská vláda si přeje ihned zahájit rozhovory o této otázce, a to v Moskvě, neboť tyto rozhovory musí ze sovětské strany vést osobnosti v nejvyšším postavení, které nemohou opustit Sovětský svaz. Žádám telegraficky instrukce.

Schulenburg

D O K U M E N T č. 2 5

23. září 1939

TELEGRAM ŘÍŠSKÉHO MINISTRA ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ
NĚMECKÉMU VELVYSLANCI V SOVĚTSKÉM SVAZU
(SCHULENBURGOVI)

Berlín, 23. září 1939, 3.40

Příjem: Moskva, 23. září 1939, 11.05

P ř í s n ě t a j n é !

Číslo 417 z 22. září

Týká se vašeho telegramu číslo 295 (395?). Osobně pro velvyslance.

Rovněž my se domníváme, že dozrál čas, abychom nyní společně se sovětskou vládou smluvně dohodli definitivně uspořádání polského území. Ruský návrh hraniční čáry podél známé linie čtyř řek v obecných rysech odpovídá stanovisku říšské vlády. Mým původním záměrem bylo pozvat k formulaci této smlouvy pana Molotova do Německa. Vzhledem k vaší zprávě, že vůdčí osobnosti nemohou opustit Sovětský svaz, souhlasíme s jednáním v Moskvě. Na rozdíl od mého původního úmyslu pověřit vás vedením těchto rozhovorů, rozhodl jsem se, že do Moskvy poletím sám. A to zvláště proto, že - vzhledem k plné moci udělené mi Vůdcem, jež mi umožňuje zodpovědět případné dotazy atd. - budou moci být rozhovory rychleji dovedeny k závěru. S ohledem na celkovou situaci budu nucet svůj pobyt v Moskvě omezit nanejvýš na dva až tři dny. Prosím, navštivte pány Stalina a Molotova a telegrafujte mi nejbližší navrhované datum.

Ribbentrop

D O K U M E N T č. 2 6

25. září 1939

TELEGRAM NĚMECKÉHO VELVYSLANCE V SOVĚTSKÉM
SVAZU (SCHULENBURGA) NĚMECKÉMU ZAHRANIČNÍMU
ÚŘADU

Moskva, 25. září 1939, 22.58

Příjem: 26. září 1939, 0.30

V e l m i n a l é h a v é !

P ř í s n ě t a j n é !

Číslo 442 z 25. září

Stalin a Molotov mne požádali, abych se dostavil dnes ve 20 hodin do Kremlu. Stalin prohlásil toto: Při konečném řešení polské otázky je nutno vyloučit vše, co by v budoucnu mohlo vyvolat třenice mezi Německem a Sovětským svazem. Vzhledem k tomu považuje za chybné, aby byl ponechán nezávislým zbytek polského státu. Navrhuje následující: Z území východně od demarkační čáry by k našemu podílu připadla celá provincie lublinská a část varšavské provincie až k řece Bugu. Naproti tomu bychom se my vzdali svého nároku na Litvu.

Stalin označil tento návrh za předmět příštího jednání s říšským ministrem zahraničních věcí a dodal, že, budeme-li souhlasit, podnikne Sovětský svaz okamžité kroky k řešení problému baltských států shodně s protokolem z 23. srpna a očekává v této věci velkorysou podporu německé vlády. Stalin výslovně uvedl Estonsko, Lotyšsko a Litvu, ale nezmínil se o Finsku.

Odpověděl jsem Stalinovi, že podám své vládě zprávu.

Schulenburg

D O K U M E N T č. 2 7

28. září 1939

NĚMECKO-SOVĚTSKÁ SMLOUVA O HRANICÍCH A PŘÁTELSTVÍ

Vláda Německé Říše a vláda SSSR považují po zhroucení bývalého polského státu za svůj výlučný úkol znovu nastolit mír a pořádek v této oblasti a zajistit obyvatelům, kteří zde žijí, mírumilovný život ve shodě s jejich národnostním charakterem. Za tím účelem se dohodly na následujícím:

Článek I

Vláda Německé Říše a vláda SSSR určily za hranici svých přirozených národních zájmů na území bývalého polského státu linii, která je vyznačena na přiložené mapě a která bude přesněji popsána v dodatečném protokolu. (1)

Článek II

Obě strany uznávají hranici svých přirozených zájmů vymezenou v Článku I za definitivní a odmítají jakékoliv vměšování třetích sil do tohoto řešení.

Článek III

Nutnou reorganizaci veřejné správy převezme na územích západně od linie vyznačené v Článku I vláda Německé Říše, na územích východně od této linie vláda SSSR.

Článek IV

Vláda Německé Říše a vláda SSSR považují toto řešení za pevný základ pro pokračující rozvoj přátelských vztahů mezi svými národy.

Článek V

Tato smlouva podléhá ratifikaci a ratifikační listiny budou v nejkratším možném čase vyměněny v Berlíně. Smlouva nabývá platnosti podpisem.

Vyhotoveno ve dvou exemplářích, v německém a ruském jazyce.

Za vládu Německé Říše: Z pověření vlády SSSR:

J. Ribbentrop V. Molotov

Důvěrný protokol

Vláda SSSR nebude klást překážky říšským státním příslušníkům a ostatním osobám německého původu, žijícím na území pod její pravomocí, jestliže se rozhodnou emigrovat do Německa nebo na území pod jeho pravomocí. Souhlasí, aby tyto přesuny řídili zástupci říšské vlády ve spolupráci s odpovědnými místními úřady a aby byla chráněna majetková práva emigrantů.

Odpovídající závazek přebírá i vláda Německé Říše vůči osobám ukrajinského a běloruského původu, žijícím na území pod její pravomocí.

Moskva, 28. září 1939

Za vládu Německé Říše: Z pověření vlády SSSR:

J. Ribbentrop V. Molotov

Tajný dodatečný protokol

Podepsaní zplnomocněnci vyhláší shodu vlády Německé Říše a vlády SSSR v následujících otázkách:

Tajný dodatečný protokol podepsaný 23. srpna 1939 se pozměňuje v Článku I v tom smyslu, že území litevského státu připadá do sféry vlivu SSSR, zatímco na druhé straně lublinská provincie a část varšavské provincie spadají do sféry vlivu Německa (viz mapu připojenou k dnes podepsané smlouvě o hranicích a přátelství). Jakmile vláda SSSR provede zvláštní opatření k ochraně svých zájmů na litevském území, bude současná německo-litevská hranice pozměněna v souladu s přirozenou a jednoduchou hraniční čarou tak, aby litevské území rozprostírající se jihozápadně od linie vyznačené na přiložené mapě připadlo Německu.

Dále se prohlašuje, že platné hospodářské dohody uzavřené mezi Německem a Litvou nebudou dotčeny výše zmíněnými opatřeními Sovětského svazu.

Moskva, 28. září 1939

Za vládu Německé říše: Z pověření vlády SSSR:

J. Ribbentrop V. Molotov

Tajný dodatečný protokol

Podepsaní zplnomocněnci vyhlášují u příležitosti uzavření německo-sovětské smlouvy o hranicích a přátelství svou shodu v následující věci:

Obě strany nebudou na svých územích trpět žádnou polskou agitaci směřující proti území druhé strany. Potlačí v zárodku takovou agitaci na svých územích a budou se vzájemně informovat o vhodných opatřeních v tomto směru.

Moskva, 28. září 1939

Za vládu Německé Říše: Z pověření vlády SSSR:

J. Ribbentrop V. Molotov

Prohlášení vlády Německé Říše a vlády SSSR z 28. září 1939:

Poté, co vláda Německé Říše a vláda SSSR dnes podepsanou smlouvou definitivně vyřešily problémy, které vznikly zhroucením polského státu a vytvořily tak pevný základ pro trvalý mír ve východní Evropě, vyjadřují vzájemně své přesvědčení, že by sloužilo skutečným zájmům všech národů, kdyby skončil válečný stav existující v současnosti mezi Německem na jedné straně a Anglií a Francií na straně druhé. Obě vlády proto zaměří své společné úsilí, případně ve spojení s ostatními mírovými silami, k co nejrychlejšímu splnění tohoto cíle.

Jestliže však úsilí obou vlád vyzní naprázdno, bude to důkazem, že Anglie a Francie jsou odpovědny za pokračující válku, načež, v případě pokračování války, budou se vlády Německa a SSSR vzájemně konzultovat o nutných opatřeních.

Moskva, 28. září 1939

Za vládu Německé Říše: Z pověření vlády SSSR:

J. Ribbentrop V. Molotov

D O K U M E N T č. 2 8

18. října 1939

TELEGRAM ŘÍŠSKÉHO MINISTRA ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ
NĚMECKÉMU VELVYSLANCI V SOVĚTSKÉM SVAZU
(SCHULENBURGOVI)

Berlín, 18. října 1939, 0.40

Příjem: Moskva, 18. října 1939, 10.15

Číslo 594 ze 17. října

Osobně pro velvyslance.

Při nejbližší vhodné příležitosti mám v úmyslu promluvit na veřejnosti o zahraniční politické situaci a zabývat se, s poukazem na poslední Chamberlainův projev, anglickými plány do budoucna a britskou lživou propagandou. V této souvislosti bych rád vyvrátil lež, která ve zcela zvláštní formě kolovala v nepřátelském tisku, podle níž jsem měl já během svého pobytu v Moskvě požádat Sovětský svaz o vojenskou pomoc, avšak setkal jsem se prý s jednoznačným odmítnutím. Hodlám k této věci říci asi toto:

Ve svém hlubokém zklamání z nedávného mezinárodního vývoje, jenž byl silně ovlivněn ustavením přátelských vztahů mezi Německem a Sovětským svazem, britská propaganda nevynechá žádné příležitosti, aby diskreditovala a narušovala rozvoj německo-sovětských vztahů. Shodně se svými dobře známými způsoby se nezastavuje před ničím a používá těch nejprimitivnějších a nejnesmyslnějších lží. Tak například rozšířila tvrzení, že během moskevských rozhovorů jsem požádal pana Stalina o vojenskou pomoc proti Polsku, Francii a Anglii. Na to prý však pan Stalin dal pouze tuto ráznou odpověď: "Ani jediného vojáka." Jak však ve skutečnosti probíhaly ony moskevské rozhovory? Chtěl bych vám je vylíčit:

Přijel jsem 23. srpna do Moskvy, abych jménem Vůdce vyjednal a podepsal pakt o neútočení se Sovětským svazem. Zahájil jsem jednání se Stalinem a Molotovem prohlášením, že jsem, na rozdíl od britských a francouzských delegátů v téže době, nepřijel do Moskvy, abych žádal od Sovětského svazu ozbrojenou pomoc v případě války, kterou by Anglie vnutila německé vládě. Německá vláda by v takovém případě nepotřebovala pomoc, neboť disponuje dostatečnými vojenskými silami, aby mohla sama vést boj proti Polsku a svým západním nepřítelům a aby ho dovedla do vítězného konce. Na to Stalin, se svou příslovečnou jasností a přesností, spontánně odpověděl: "Německo zaujalo hrdý postoj, když hned zpočátku odmítlo jakoukoli ozbrojenou pomoc od Sovětského svazu. Sovětský svaz má však zájem, aby za svého souseda měl silné Německo, a v případě rozhodujícího ozbrojeného boje mezi Německem a západními demokraciemi budou zajisté zájmy Sovětského svazu a Německa probíhat souběžně. Sovětský svaz se nikdy nepříčiní, aby se Německo ocitlo v obtížné situaci." Poděkoval jsem Stalinovi za jeho jasné a přesné prohlášení a sdělil mu, že oznámím Vůdci toto velkorysé stanovisko sovětské vlády. Tím

byly německo-sovětské rozhovory zahájeny a tato výměna názorů vytvořila hned zpočátku velkorysé a přátelské ovzduší, v němž byl během 24 hodin podepsán Pakt o neútočení a v průběhu dalšího vývoje koncem září i Smlouva o hranicích a přátelství. Na tomto politickém základě bylo rovněž rozhodnuto vypracovat okamžitě všeobecný hospodářský program, jehož podrobnosti se nyní probírají v Moskvě. Německo potřebuje ze Sovětského svazu suroviny a Sovětský svaz potřebuje strojírenské výrobky. Není žádného důvodu, aby obchod, jenž v minulosti kvetl mezi oběma národy, nebyl znovu oživen. Naopak jsem pevně přesvědčen, že bylo nyní obnoveno někdejší tradiční přátelství mezi Německem a Ruskem, že bude dále sílit a že výměna zboží, jeho přirozený doplněk, v budoucnu vyústí v netušenou prosperitu obou národů. Na tomtéž politickém základě, německo-sovětským prohlášením z 28. září 1939, byl rovněž vyjádřen souhlas, aby obě vlády po skončení polské kampaně usilovaly o obnovení míru. V případě neúspěchu tohoto úsilí - jak se také stalo - měla být proklamována odpovědnost Anglie a Francie za pokračování války a současně měla být za těchto okolností učiněna opatření pro konzultaci mezi říšskou vládou a sovětskou vládou o podniknutí nezbytných kroků. Tyto konzultace jsou nyní v chodu a jsou vedeny na pevném základě příbuzných zájmů. V této souvislosti očekávám brzkou návštěvu pana Molotova v Berlíně. Domnívám se, že tato stručná zpráva je dostačující, aby jednou provždy pohřbila ono množství lží britského ministerstva lhaní a ostatních neohrabaných propagandistických centrál našich nepřátel o současných německo-sovětských jednáních a o budoucím charakteru vztahů mezi dvěma největšími zeměmi Evropy.

Informujte, prosím, pana Stalina co nejdříve o výše uvedené zprávě o moskevských rozhovorech a telegrafujte mně jeho souhlas.

Ribbentrop

D O K U M E N T č. 2 9

19. října 1939

TELEGRAM NĚMECKÉHO VELVYSLANCE V SOVĚTSKÉM
SVAZU (SCHULENBURGA) NĚMECKÉMU ZAHRANIČNÍMU
ÚŘADU

Moskva, 19. října 1939

P i l n é

Číslo 568 z 19. října 1939

Týká se vašeho telegramu číslo 594 ze 17. října 1939.

Molotov mi dnes oznámil, že Stalin schválil zprávu o moskevských rozhovorech, kterou říšský ministr zahraničních věcí zamýšlí zveřejnit ve své příští řeči. Žádá pouze, aby místo věty citující Stalinovo prohlášení: "Německo zaujalo hrdý postoj . . ." až k ". . . ocitlo v obtížné situaci", bylo uvedeno toto znění: "Postoj Německa odmítající vojenskou pomoc zasluhuje úctu. Silné Německo je nicméně absolutní nezbytnou podmínkou pro mír v Evropě, z čehož plyne, že Sovětský svaz má zájem na silném Německu. Proto Sovětský svaz nemůže souhlasit se západními mocnostmi, vytvářejícími podmínky, které by oslabovaly Německo a zaváděly ho do obtížné situace. V tomto směru leží společný zájem Německa a Sovětského svazu."

Schulenburg

D O K U M E N T č. 3 0

31. října 1939

PROJEV PŘEDSEDY RADY LIDOVÝCH KOMISAŘŮ A LIDOVÉHO KOMISAŘE ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ V. M. MOLOTOVA NA ZASEDÁNÍ NEJVYŠŠÍHO SOVĚTU SVAZU SSR 31. ŘÍJNA 1939

Bolševik, čís. 20, říjen 1939 (výňatek)

Soudruzi poslanci!

V posledních dvou měsících nastaly v mezinárodní situaci důležité změny. Týkají se především situace v Evropě, ale i zemí, které leží daleko za hranicemi Evropy. V této souvislosti je třeba poukázat na tři základní skutečnosti, jež mají rozhodující význam.

Předně - je třeba poukázat na změny, k nimž došlo ve vztazích mezi Sovětským svazem a Německem. Podepsáním sovětsko-německé smlouvy o neútočení 23. srpna se skončovalo s nenormálními vztahy, které řadu let existovaly mezi Sovětským svazem a Německem. Místo nepřátelství, neustále podněcovaného jistými evropskými mocnostmi, nastoupilo sblížení a navázání přátelských vztahů mezi SSSR a Německem. Další zlepšení těchto nových, dobrých vztahů nalezlo výraz v německo-sovětské smlouvě o přátelství a hranicích mezi SSSR a Německem, která byla podepsána 28. září v Moskvě. Náhlá změna, která nastala ve vztazích mezi Sovětským svazem a Německem, mezi dvěma nejmohutnějšími státy Evropy, nemohla nemít vliv na celou mezinárodní situaci.

Přitom události plně potvrdily ono hodnocení politického významu sovětsko-německého sblížení, které podalo minulé zasedání Nejvyššího sovětu.

Za druhé - je třeba poukázat na takovou skutečnost, jakou je vojenské zničení Polska a rozpad polského státu. Vládnoucí kruhy Polska se nemálo chlubily "pevností" svého státu a "silou" své armády. Ukázalo se však, že stačil krátký úder na Polsko, provedený nejprve německou armádou a poté Rudou armádou, aby nic nezbylo z tohoto nestvůrného zplozence ("urodlivogo dětišča"), versailleské smlouvy, žijícího na úkor porobených nepolských národností. *Tradiční politika* bezzásadového lavírování a spekulace mezi Německem a SSSR se ukázala neúčinnou a dokonale zbankrotovala.

Za třetí - nutno přiznat, že veliká válka, která vypukla v Evropě, způsobila zásadní změny veškeré mezinárodní situace. Tato válka vznikla mezi Německem a Polskem a přeměnila se ve válku mezi Německem na jedné straně a Anglií a Francií na straně druhé. Válka mezi Německem a Polskem brzy skončila v důsledku naprostého bankrotu polských vůdců. Polsku, jak známo, nepomohly ani anglické ani francouzské záruky. Dosud vlastně ani není známo, co to bylo za "záruky" (všeobecný smích). Válka, která vypukla mezi Německem a anglo-francouzským blokem, se nachází teprve v první fázi a ještě se doopravdy nerozvinula. Rozumí se nicméně, že taková válka musela vést k zásadním změnám v situaci Evropy, a nejen Evropy.

Vzhledem k těmto důležitým změnám mezinárodní situace zjevně zastaraly a staly se neupotřebitelnými některé staré formulace, které jsme ještě nedávno používali a jimž mnozí tak přivykli. Nutno si to uvědomit, abychom se vyvarovali hrubých chyb při hodnocení složité nové politické situace v Evropě.

Je například zřejmé, že za posledních měsíců dostaly takové výrazy, jako *agrese* a *agresor* nový konkrétní obsah, nabyly nového smyslu. Není těžko uhodnout, že tyto výrazy nyní nemůžeme používat v tom smyslu jako, řekněme, před třemi nebo čtyřmi měsíci. Hovoříme-li nyní o mocnostech Evropy, nachází se Německo v situaci státu usilujícího o co nejrychlejší zakončení války a o mír, kdežto Anglie a Francie, bojující ještě včera proti agresi, jsou pro pokračování ve válce a proti nastolení míru. Úlohy, jak vidíte, se mění.

Pokusy anglické a francouzské vlády ospravedlnit tuto svou novou pozici zárukami danými Polsku jsou, rozumí se, naprosto neudržitelné. O obnově starého Polska nemůže být, jak je každému zřejmé, ani řeči. Proto je nesmyslné

pokračovat v současné válce pod heslem obnovy bývalého polského státu. Přestože to vlády Anglie a Francie chápou, nechtějí zakončit válku a uzavřít mír, ale hledají nové ospravedlnění pro pokračování války proti Německu.

V poslední době se vládnoucí kruhy Anglie a Francie snaží vystupovat v roli bojovníků za demokratická práva národů proti hitlerismu, přičemž anglická vláda prohlásila, že prý jejím cílem války proti Německu není nic víc a nic méně nežli *zničení hitlerismu*. Vypadá to, že angličtí a s nimi i francouzští stoupenci války vyhlásili Německu něco na způsob *ideologické války* připomínající staré náboženské války. Vskutku, svého času byly v módě náboženské války proti kacířům a lidem jiné víry. Jak známo, měly pro lidové masy ty nejtěžší následky, způsobily hospodářský rozvrat a kulturní úpadek národů. Nic jiného tyto války ani přinést nemohly. Tyto války se však vedly v období středověku. Nezavádějí nás vládnoucí třídy Anglie a Francie znovu do tohoto období středověku, do časů náboženských válek, pověr a kulturního úpadku? Na každý pád pod *ideologickou* vlajkou nabyla současná válka ještě větších rozměrů a znamená ještě větší nebezpečí pro národy Evropy i celého světa. Avšak taková válka není ničím ospravedlnitelná. Ideologii hitlerismu, právě tak jako kterýkoliv jiný ideologický systém, je možno buď vyznávat, anebo odmítat, to je - věci politických názorů. Každý člověk však pochopí, že ideologii nelze ničit silou, nelze s ní skoncovat válkou. Proto je nejen nesmyslné, nýbrž i zločinné vést takovou válku, jakou je válka za *zničení hitlerismu* maskovaná falešnou vlajkou boje za *demokracii*. Ve skutečnosti nelze nazývat bojem za demokracii takové činy, jako zákaz komunistické strany ve Francii, zatýkání komunistických poslanců francouzského parlamentu nebo omezování politických svobod v Anglii, neslábnuící národnostní útlak v Indii atd.

Cožpak není zřejmé, že cílem současné války v Evropě není to, o čem se mluví v oficiálních vystoupeních určených širokým kruhům posluchačů ve Francii a Anglii, to znamená nikoli boj za demokracii, nýbrž cosi jiného, o čem tito pánové veřejně nehovoří.

Pravá příčina anglo-francouzské války proti Německu nespočívá v tom, že se snad Anglie i Francie zapřísáhly obnovit někdejší Polsko, ani ovšem v tom, že se údajně rozhodly vzít na sebe úkol boje za demokracii. Vládnoucí kruhy Anglie a Francie mají, rozumí se, jiné, mnohem reálnější motivy k válce proti

Německu. Tyto motivy neleží v oblasti nějaké ideologie, nýbrž ve sféře jejich čistě materiálních zájmů, jakožto mohutných koloniálních mocností.

Britské impérium, jehož obyvatelstvo dosahuje počtu 47 miliónů, ovládá kolonie se 480 milióny obyvatel. Koloniální říše Francie, jejíž obyvatelstvo nepřevyšuje počet 42 miliónů, ovládá 70 miliónů lidí ve francouzských koloniích. Ovládání těchto kolonií, poskytující možnost vykořisťovat stovky miliónů lidí, je základem světového panství Anglie i Francie. Obava před německými nároky na toto koloniální panství - to je pozadí současné války Anglie a Francie proti Německu, které v poslední době podstatně zesílilo v důsledku rozpadu versailleského systému. Strach ze ztráty světového panství diktuje vládnoucím kruhům Anglie a Francie politiku podněcování války proti Německu.

Za těchto okolností je každému, kdo chce vidět skutečný stav věcí a nezavírá oči před fakty, zřejmý imperialistický charakter této války.

Z toho všeho vyplývá, kdo potřebuje tuto válku vedenou za světovládu. Přirozeně, že nikoli dělnická třída. Taková válka nepřináší dělnické třídě nic, kromě krvavých obětí a utrpení.

Posuďte sami: změnil se či nezměnil v poslední době obsah takových pojmů jako *agrese* a *agresor*? Není obtížné pochopit, že používání těchto slov ve starém smyslu - to znamená, jak se používalo do nedávného rozhodujícího obratu ve vztazích mezi Sovětským svazem a Německem a do začátku velké imperialistické války v Evropě - může způsobit jediné zmatek v hlavách a nevyhnutelně povede k mylným závěrům. Aby se tak nestalo, nesmíme připustit nekritické užívání těchto starých pojmů, které jsou v nové mezinárodní situaci nepoužitelné.

Taková mezinárodní situace se vytvořila v posledním období.

Přejděme ke změnám, které nastaly v mezinárodním postavení samotného Sovětského svazu. Tyto změny nejsou malé a máme-li mluvit o tom podstatném, nelze neuznat, že díky důslednému provádění naší mírové zahraniční politiky se nám podařilo výrazně posílit své pozice i mezinárodní váhu Sovětského svazu. (Dlouhotrvající potlesk.)

Jak už jsem řekl, naše vztahy s Německem se zásadně zlepšily. Dělo se tak po linii upevňování přátelských vztahů, rozvoje praktické spolupráce a politické podpory Německa v jeho úsilí o mír. Smlouva o neútočení mezi Sovětským svazem a Německem nás zavazovala k neutralitě v případě německé účasti ve válce. Tuto linii jsme důsledně uplatňovali, což není nikterak v rozporu se vstupem našich vojsk na území bývalého Polska, který jsme zahájili 17. září. Stačí připomenout, že hned tehdy, 17. září, sovětská vláda zaslala všem státům, s nimiž udržuje diplomatické styky, zvláštní nótu s prohlášením, že SSSR bude i nadále vůči nim zachovávat politiku neutrality. Je známo, že naše vojsko vkročilo na území Polska teprve poté, co se polský stát rozpadl a fakticky přestal existovat. Vůči takovým skutečnostem jsme pochopitelně nemohli zůstat neutrálními, protože v důsledku těchto událostí před námi ostře vystoupily otázky bezpečnosti našeho státu. Kromě toho nemohla sovětská vláda nebrat v úvahu mimořádnou situaci, do níž se dostalo bratrské obyvatelstvo západní Ukrajiny a západního Běloruska, které bylo v rozvráceném Polsku ponecháno napospas osudu.

Další události plně potvrdily, že nové německo-sovětské vztahy jsou vybudovány na pevném základě oboustranných zájmů. Po vstupu jednotek Rudé armády na území bývalého polského státu vyvstaly vážné otázky, jak stanovit hranice státních zájmů mezi SSSR a Německem. Tyto otázky byly rychle vyřešeny ve vzájemné shodě. Německo-sovětská smlouva o přátelství a hranicích mezi SSSR a Německem, uzavřená koncem září, upevnila naše vztahy s německým státem.

Vztahy Německa k ostatním západoevropským buržoazním státům byly v posledních dvou desetiletích určovány především snahou Německa o rozbití pout versailleské smlouvy, jejímiž tvůrci byla Anglie a Francie za aktivní účasti Spojených států amerických. To nakonec vedlo k současné válce v Evropě.

Vztahy Sovětského svazu k Německu byly budovány na jiném základě, jenž neměl nic společného se snahou navěky upevnit poválečný versailleský systém. Vždy jsme zastávali názor, že silné Německo je nevyhnutelnou podmínkou trvalého míru v Evropě. Bylo by směšné se domnívat, že Německo lze "jednoduše vyřadit ze hry" a přestat s ním počítat. Mocnosti, utěšující se tímto hloupým a nebezpečným snem, neberou v úvahu trpkou zkušenost z Versailles, nechtějí vidět rostoucí moc Německa a nechápou, že pokus o zopakování

Versailles v současné mezinárodní situaci, jež se zásadně liší od situace v roce 1914, může pro ně skončit katastrofou.

Snažili jsme se neúnavně zlepšit vztahy s Německem a vítali jsme podobné snahy v samotném Německu. Nyní jsou naše vztahy s německým státem vybudovány na základě přátelských vztahů, na připravenosti podporovat německé úsilí o mír a zároveň na přání všestranně přispívat k rozvoji sovětsko-německých hospodářských styků, vzájemně výhodných pro oba státy. Je nutno zvláště zdůraznit, že změny, které nastaly v sovětsko-německých vztazích v politické oblasti, vytvořily příznivé předpoklady pro rozvoj sovětsko-německých hospodářských vztahů. Poslední hospodářská jednání německé delegace v Moskvě a právě probíhající jednání sovětské hospodářské delegace v Německu připravují širokou základnu pro rozvoj výměny zboží mezi Sovětským svazem a Německem.

Dovolte nyní, abych se zmínil o událostech bezprostředně spojených se vstupem našich vojsk na území bývalého polského státu. Nemusím popisovat průběh těchto událostí. Psal o nich podrobně náš tisk a vy, soudruzi poslanci, faktickou stránku dobře znáte. Řeknu jenom to podstatné.

Není třeba dokazovat, že ve chvíli úplného rozpadu polského státu byla naše vláda povinna podat pomocnou ruku bratrům Ukrajincům a Bělorusům, obývajícím západní Ukrajinu a západní Bělorusko. Také tak učinila. (Bouřlivý, dlouhotrvající potlesk. Poslanci vstávají a uspořádají ovace.) Rudá armáda vstoupila do těchto oblastí za všestranných sympatií ukrajinského a běloruského obyvatelstva, které vítalo naše vojska jako své osvoboditele od panského útisku, od útisku polských velkostatkářů a kapitalistů.

Při bojových akcích Rudé armády v těchto oblastech došlo na některých místech k vážným srážkám našich vojenských jednotek s polskými a tím i k obětem. Jaké byly tyto oběti, ukazují tyto údaje: Na běloruské frontě ztratila Rudá armáda na důstojnících a řadových vojácích 246 padlých a 503 raněných, tedy celkově 749 mužů. Na ukrajinské frontě jsme měli 491 padlých a 1 359 raněných, celkem 1 850 mužů. Celkový počet obětí na území západního Běloruska a západní Ukrajiny tím činí 737 padlých a 1 862 raněných, celkem tedy 2 599 mužů. Pokud jde o naši válečnou kořist v Polsku, skládá se z více než 900 děl, z více než 10 000 kulometů, z více než 300 000 pušek, z více než 150

milionů nábojů do pušek, z okolo 1 miliónu dělostřeleckých nábojů, z asi 300 letadel atd.

Území, které bylo připojeno k SSSR, se svým rozsahem rovná území velkého evropského státu. Tak území západního Běloruska má 108 tisíc čtverečních kilometrů se 4 milióny 800 tisíc obyvatel. Území západní Ukrajiny měří 88 tisíc čtverečních kilometrů s 8 milióny obyvatel. Tím celkově území západní Ukrajiny s územím západního Běloruska obnáší 196 tisíc čtverečních kilometrů s přibližně 13 miliony obyvatel, z nichž je přes 7 miliónů Ukrajinců, přes 3 milióny Bělorusů, přes 1 milión Poláků a přes 1 milión Židů.

Politický význam těchto událostí je neocenitelný. Všechny zprávy ze západní Ukrajiny i západního Běloruska dosvědčují, že obyvatelstvo s nepředstavitelným nadšením uvítalo své osvobození od panského útisku a vše zdravilo nové veliké vítězství sovětské moci. (Výbuch dlouhotrvajícího potlesku.) Nedávno uskutečněné volby do Lidového shromáždění západní Ukrajiny a západního Běloruska, které se poprvé konaly na základě veobecného, přímého, rovného a tajného hlasovacího práva, ukázaly, že nejméně devět desetin obyvatel těchto oblastí bylo už dávno připraveno ke sjednocení se Sovětským svazem. Už nyní nám všem známá usnesení Lidových shromáždění ve Lvově a v Bialystoku svědčí o naprosté jednomyslnosti lidových poslanců ve všech politických otázkách.

Přejdeme k našim vztahům s baltskými zeměmi. Jak známo, i zde došlo k závažným změnám.

Základem vztahů Sovětského svazu k Estonsku, Lotyšsku a Litvě jsou příslušné mírové smlouvy uzavřené v roce 1920. Podle těchto smluv dosáhly Estonsko, Lotyšsko a Litva nezávislé státní existence, přičemž v průběhu veškerého uplynulého období Sovětský svaz neochvějně prováděl přátelskou politiku vůči těmto nově utvořeným malým státům. V tom se projevila základní odlišnost politiky sovětské moci od politiky carského Ruska, která zvěsky utlačovala malé národy, neposkytovala jim nejmenší možnost samostatného národního a státního rozvoje, což v nich zanechalo nemálo tíživých vzpomínek. Nutno přiznat, že zkušenost uplynulých dvou desetiletí s rozvojem přátelských sovětsko-estonských, sovětsko-lotyšských a sovětsko-litevských vztahů vytvořila příznivé předpoklady pro další upevnění politických i všech ostatních vztahů SSSR k baltským sousedům. To prokázaly i poslední diplomatické

rozhovory s představiteli Estonska, Lotyšska a Litvy a rovněž smlouvy, které byly v důsledku těchto rozhovorů podepsány v Moskvě.

Víte, že Sovětský svaz podepsal takové pakty o vzájemné pomoci s Estonskem, Lotyšskem a Litvou, které mají velký politický význam. Základní principy těchto paktů jsou stejné. Jsou založeny na vzájemné pomoci mezi Sovětským svazem na jedné straně a Estonskem, Lotyšskem a Litvou na straně druhé, včetně vzájemné pomoci v případě, kdyby byl kdokoliv z nich napaden. Vzhledem ke zvláštnímu zeměpisnému postavení těchto zemí, které svým způsobem tvoří nástupiště proti Sovětskému svazu, zejména od Baltského moře, poskytují tyto pakty Sovětskému svazu možnost zřídit vojenské námořní základny a letiště v určitých místech Estonska a Lotyšska, a pokud jde o Litvu, tvoří se Sovětským svazem společnou ochranu litevských hranic. Zřízení těchto sovětských vojenských námořních základen a letišť na území Estonska, Lotyšska a Litvy a umístění jistého počtu rudoarmejských jednotek k ochraně těchto základen a letišť zabezpečuje spolehlivý základ obrany nejen Sovětskému svazu, nýbrž i samotným baltským státům, čímž slouží k zachování míru, na kterém mají zájem naše národy.

Diplomatické rozhovory, jež v poslední době probíhaly s Estonskem, Lotyšskem a Litvou dokázaly, že mezi námi panuje dostatečná důvěra i nezbytné pochopení o nevyhnutelnosti realizace těchto vojenských a obranných opatření, která jsou v zájmu jak Sovětského svazu, tak i oněch samotných zemí. V rozhovorech se plně projevila snaha jejich účastníků o zachování míru a o zajištění bezpečnosti našich národů zaměstnaných mírovou prací. To vše vedlo k úspěšnému zakončení rozhovorů a k uzavření paktů o vzájemné pomoci, které mají důležitý historický význam.

Zvláštní charakter zmíněných paktů o vzájemné pomoci nikterak neznamena jakékoliv vměšování Sovětského svazu do záležitostí Estonska, Lotyšska a Litvy, jak se snaží vykládat některé orgány zahraničního tisku. Naopak, všechny tyto pakty o vzájemné pomoci se výslovně zmiňují o nedotknutelnosti suverenity zúčastněných států a o zásadě nevměšování do záležitosti druhého státu. Tyto pakty vycházejí ze vzájemného respektování státní, sociální i hospodářské struktury druhé strany a jejich účelem je posílit základnu dobré mírové sousedské spolupráce mezi našimi národy. My jsme pro čestné a důsledné uvedení podepsaných paktů do života za podmínek naprosté vzájemnosti a prohlašujeme, že žvanění o sovětizaci baltských zemí je

prospěšné pouze našim společným nepřátelům i všem protisovětským provokatérům.

Na základě dosaženého zlepšení politických vztahů s Estonskem, Lotyšskem a Litvou vyšel Sovětský svaz daleko vstříc hospodářským potřebám těchto států a uzavřel s nimi příslušné obchodní dohody. V souvislosti s těmito hospodářskými dohodami se několikanásobně zvětšil tržní obrat s baltskými zeměmi a existuje příznivá perspektiva pro jeho další vzrůst. Za podmínek, kdy obchodní výměna všech evropských zemí, včetně neutrálních států, prožívá ohromné potíže, tyto hospodářské dohody SSSR s Estonskem, Lotyšskem a Litvou mají pro ně neobyčejně velký pozitivní význam.

Tímto způsobem sblížení, které nastalo mezi SSSR, Estonskem, Lotyšskem a Litvou, přispěje k ještě rychlejšímu rozvoji zemědělství, průmyslu, dopravy i celkového národního blahobytu našich baltských sousedů.

Zásady sovětské politiky ve vztahu k malým zemím byly zvláště výrazně demonstrovány na příkladě smlouvy o předání města Vilna a vilenské oblasti Litevské republice. Tím litevský stát se svým obyvatelstvem čítajícím 2 a půl miliónu lidí podstatně rozšířil své území, zvětšil o 550 000 lidí počet obyvatelstva a získal město Vilno, jehož obyvatelstvo téměř dvakrát převyšuje početní stav dosavadního hlavního litevského města. Sovětský svaz se rozhodl předat Litevské republice město Vilno nikoli proto, že v něm převládá litevské obyvatelstvo. Nikoli, ve Vilně tvoří většinu nelitevské obyvatelstvo. Avšak sovětská vláda dospěla k názoru, že město Vilno, které Polsko násilně odtrhlo od Litvy, musí náležet Litvě, jakožto město, s nímž je na jedné straně spojena historická minulost litevského státu a na druhé straně národnostní tužby litevského lidu. Zahraniční tisk poukázal na to, že ve světové historii se ještě nevyskytl takový případ, aby veliký stát předal z vlastní vůle malému státu tak veliké město. Tím zřetelněji demonstruje tento akt Sovětského svazu jeho dobrou vůli.

Ve zvláštní situaci se ocitly naše vztahy s Finskem. Vysvětluje se to hlavně tím, že ve Finsku více působí různé zahraniční vlivy třetích mocností. Nestranní lidé však musí uznat, že tytéž otázky zajištění bezpečnosti Sovětského svazu a zejména Leningradu, které vyvstaly v rozhovorech s Estonskem, vyvstávají i v rozhovorech s Finskem. Lze říci, že z jistého hlediska zde otázky bezpečnosti Sovětského svazu vystupují ještě ostřeji, neboť Leningrad, vedle Moskvy druhé

nejdůležitější město sovětského státu, leží všeho všudy 32 kilometrů od finských hranic. To znamená, že Leningrad se nachází od hranice druhého státu v menší vzdálenosti, než je dostřel soudobých dalekonosných děl. Na druhé straně jsou i námořní přístupy k Leningradu ve značné míře závislé od toho, jaký postoj vůči Sovětskému svazu, zda přátelský, či nepřátelský, zaujme Finsko, jemuž patří celá severní část pobřeží Finského zálivu a všechny ostrovy podél vnitřní části Finského zálivu.

U vědomí této situace a rovněž podmínek, které se vytvořily v Evropě, lze očekávat, že Finsko projeví nutné pochopení.

Na čem byly založeny vztahy Sovětského svazu s Finskem za všechny ty roky? Je známo, že základem těchto vztahů je mírová smlouva z roku 1920 uzavřená po vzoru našich smluv s ostatními našimi baltskými sousedy. Sovětský svaz vyjádřením své svobodné vůle zabezpečil samostatnost a nezávislou existenci Finska. Nemůže být pochyb, že takový krok mohla učinit pouze sovětská vláda, vyznávající zásadu svobodného rozvoje národností. Je třeba říci, že žádná vláda v Rusku, kromě vlády sovětské, by nemohla dopustit existenci nezávislého Finska u samotné brány Leningradu. O tom výmluvně hovoří zkušenosti s "demokratickou" vládou Kerenského a Cereteliho, nemluvě už o vládě knížete Lvova a Miljukova a tím méně o carské vládě. Není pochyb, že tyto důležité okolnosti by mohly vytvořit dobré předpoklady pro zlepšení sovětsko-finských vztahů, na nichž, jak zřejmo, má Finsko nemenší zájem než Sovětský svaz.

Nedávno začaly z naší iniciativy sovětsko-finské rozhovory. Co je předmětem těchto rozhovorů? Není těžko pochopit, že za současných mezinárodních poměrů, kdy ve středu Evropy se mezi nejsilnějšími státy rozvíjí válka, plná velkých překvapení a nebezpečí pro všechny evropské státy, Sovětský svaz má nejen právo, nýbrž i povinnost učinit vážná opatření k posílení své bezpečnosti. Je tudíž přirozené, že sovětská vláda projevuje zvláštní starost o Finský záliv, jenž je námořním přístupem k Leningradu, a rovněž o pozemní hranici, která se táhne zhruba třicet kilometrů od Leningradu. Připomínám, že obyvatelstvo Leningradu dosáhlo počtu tří a půl miliónu a že se téměř rovná obyvatelstvu celého Finska, které čítá 3 milióny 650 tisíc lidí. (Veselé oživení v sále.)

Existují asi sotva důvody, abychom se zabývali těmi smyšlenkami, které rozšiřuje zahraniční tisk o návrzích Sovětského svazu předložených při rozhovorech s Finskem. Jedni tvrdí, že Sovětský svaz "žádá" pro sebe město

Viipuri (Vyborg) a severní část Ladožského jezera. Řekněme rovnou, že je to - naprostý výmysl a lež. Druzí tvrdí, že Sovětský svaz "žádá" předání Alandských ostrovů. To je - právě takový výmysl a lež. Žvaní ještě o jakýchsi nárocích, které prý Sovětský svaz má vůči Švédsku a Norsku. Avšak tyto nehorázné lži ani nezasluhují dementi. (Všeobecný smích.) Ve skutečnosti naše návrhy obsažené v rozhovorech s Finskem jsou maximálně skromné a omezují se na to minimum, bez něhož nelze zajistit bezpečnost SSSR a nastolit přátelské vztahy s Finskem.

Zahájili jsme rozhovory s představiteli Finska, k nimž finská vláda vyslala do Moskvy pány Paasikiviho a Tannera, s návrhem uzavřít sovětsko-finský pakt o vzájemné pomoci, podobný oněm našim paktům o vzájemné pomoci s ostatními baltskými státy. Protože však nám finská vláda oznámila, že uzavření takového paktu by bylo v rozporu s její nastoupenou linií absolutní neutrality, vzali jsme svůj návrh zpět. Navrhli jsme tehdy přejít ke konkrétním otázkám, na nichž máme zájem z hlediska zajištění bezpečnosti SSSR a zejména bezpečnosti Leningradu, jak od moře - z Finského zálivu - tak i na pevnině, vzhledem k mimořádné blízkosti hraniční čáry k Leningradu. Navrhli jsme dohodu v tom smyslu, že by se sovětsko-finská hranice na Karelské šíji posunula o několik desítek kilometrů na sever od Leningradu. Výměnou za to jsme nabídli předat Finsku část území sovětské Karélie, jež měří dvakrát více než území, které by Finsko předalo Sovětskému svazu. Navrhli jsme rovněž dohodu, že by nám Finsko na určitou dobu pronajalo nevelkou část svého území v oblasti přístupu do Finského zálivu, abychom tam mohli zřídit vojenskou základnu. Za existence sovětské vojenské námořní základny u jižního přístupu do Finského zálivu a zejména v Baltském přístavu, jak ji stanovil sovětsko-estonský pakt o vzájemné pomoci, mohlo by vybudování vojenské námořní základny u severního přístupu do Finského zálivu plně zajistit bezpečnost Finského zálivu před nepřátelskými pokusy druhých států. Nepochybujeme, že vybudování takové základny leží v zájmu nejen Sovětského svazu, ale i bezpečnosti samotného Finska. Jiné naše návrhy, konkrétně naše návrhy na výměnu některých ostrovů ve Finském zálivu a rovněž části Rybářského a Středního poloostrova za dvakrát větší území v sovětské Karélii, nevzbudily, jak se zdá, námitek u finské vlády. Rozdílné názory na některé naše návrhy nebyly ještě překonány a ústupky nabídnuté Finskem v této souvislosti, například částečné odstoupení území na Karelské šíji, nesplňují daný cíl.

Podnikli jsme dále řadu nových kroků, abychom vyšli vstříc Finsku. Prohlásili jsme, že budou-li přijaty naše základní návrhy, budeme ochotni vzdát se svých

námitek proti vyzbrojení Alandských ostrovů, na což již dlouho finská vláda naléhá. Vyhradili jsme si pouze, že se svých námitek proti vyzbrojení Alandských ostrovů vzdáme jen za podmínky, že toto vyzbrojení se bude dít národními silami samotného Finska, že se tohoto vyzbrojování nezúčastní žádná třetí strana, neboť ani SSSR se na něm nebude podílet. Navrhli jsme také Finsku provést podél celé sovětsko-finské hranice na Karelské šíji odzbrojení opevněných oblastí, což by mělo plně odpovídat zájmům Finska.

Dále jsme vyjádřili přání posílit sovětsko-finský pakt o neútočení dodatečnými vzájemnými zárukami. Konečně - upevnění sovětsko-finských politických vztahů vytvořilo by nepochybně velmi dobrou základnu i pro rychlý růst hospodářských styků mezi našimi zeměmi.

Takovým způsobem jsme my připraveni vyjít vstříc Finsku v záležitostech, na nichž je ono zvláště zainteresováno. Po všem, co bylo řečeno, se nedomníváme, že by Finsko vyhledávalo důvody k odmítnutí navrhované dohody. Neodpovídalo by to politice přátelských sovětsko-finských vztahů a přineslo by to ovšem Finsku vážnou újmu.

Jsme přesvědčeni, že vládnoucí finské kruhy správně pochopí význam upevnění sovětsko-finských přátelských vztahů a finští činitelé nepodlehnu žádnému protisovětskému nátlaku ani štvanicím z jakékoliv strany.

Jsem však nucen oznámit, že dokonce i prezident Spojených států amerických považoval za vhodné vměšovat se do těchto záležitostí, což se stěží slučuje s politikou americké neutrality. Ve svém poselství z 12. října adresovaném soudruhu Kalininovi, předsedovi prezidia Nejvyššího sovětu, pan Roosevelt vyjádřil naději na udržení a rozvoj přátelských a mírových vztahů mezi SSSR a Finskem. Je hodno úvahy, zda ve Spojených státech amerických se lépe vyvíjejí vztahy, řekněme, s Filipínami či s Kubou, které dávno požadují od USA svobodu a nezávislost a nemohou je získat, nežli vztahy Sovětského svazu k Finsku, které už dávno získalo od Sovětského svazu jak svobodu, tak i státní nezávislost.

Na poselství pana Roosevelta odpověděl soudruh Kalinin takto:

"Považuji za vhodné připomenout Vám, pane prezidente, že státní nezávislost Finské republiky byla uznána ze svobodné vůle sovětské vlády 31. prosince 1917 a že suverenita Finska je zabezpečena mírovou smlouvou mezi RSFSR a

Finskem ze 14. října 1920. Zmíněnými akty sovětské vlády byly stanoveny základní principy vzájemných vztahů mezi Sovětským svazem a Finskem. Ve shodě s těmito principy se vedou i současné rozhovory mezi sovětskou vládou a vládou Finska. Nehledě na tendenční zprávy rozšiřované kruhy, které očividně nemají zájem na evropském míru, jediným cílem zmíněných rozhovorů je upevnění vzájemných vztahů mezi Sovětským svazem a Finskem a posílení přátelské spolupráce obou zemí za účelem zajištění bezpečnosti Sovětského svazu i Finska."

Po této jasné odpovědi předsedy prezidia Nejvyššího sovětu SSSR musí být zcela zřejmé, že - za předpokladu dobré vůle - finská vláda vyjde vstříc našim minimálním návrhům, které nejen že nejsou v rozporu s národními a státními zájmy Finska, nýbrž upevňují jeho vnější bezpečnost a vytvářejí dobrou základnu pro další široký rozvoj politických i hospodářských vztahů mezi našimi zeměmi.

V další části svého projevu se Molotov zabýval vztahy Sovětského svazu k Turecku a Japonsku.

Projev uzavřel těmito slovy:

Konečně několik slov o válečném kontrabandu a o vývozu zbraní z neutrálních zemí do válčících zemí.

V těchto dnech byla uveřejněna nota sovětské vlády jako odpověď na nóty Anglie z 6. a 11. září. V naší nótě je vyloženo hledisko SSSR na otázky válečného kontrabandu a poukázáno na to, že sovětská vláda nemůže do válečného kontrabandu zařazovat potravinové výrobky, otop pro civilní obyvatelstvo a oděvní zboží, neboť zakázat dovoz předmětů hromadné potřeby by znamenalo odsoudit děti, ženy, starce a nemocné k bídě a k smrti hladem. Sovětská vláda poukazuje v nótě, že takové záležitosti nemohou být předmětem jednostranného rozhodnutí, jak to učinila Anglie, nýbrž musí být řešeny na základě všeobecného souhlasu států. Počítáme s tím, že neutrální země a rovněž veřejné mínění Anglie i Francie uznají správnost našeho hlediska a že podniknou opatření, aby válka mezi armádami bojujících zemí se nepřeměnila na válku proti dětem, ženám, starcům a nemocným. V každém případě naše země, jakožto země neutrální, nemá zájem na rozšíření války a učiní všechna opatření, aby se válka stala méně ničivou, aby zeslábla a aby se urychlilo její zakončení v zájmu míru.

Z hlediska takové perspektivy vyvolává zákonitě pochybnosti rozhodnutí americké vlády o zrušení embarga na vývoz zbraní do válčících zemí. Stěží lze pochybovat, že toto rozhodnutí povede nikoli k oslabení války a k přiblížení jejího konce, nýbrž naopak - k zesílení, k zostření a k prodloužení války. Takové rozhodnutí může ovšem zajistit vysoké zisky americkému válečnému průmyslu. Naskytá se však otázka: může tato okolnost sloužit k ospravedlnění zrušení embarga na vývoz zbraní z Ameriky? Je zřejmé, že nemůže.

Taková je v současné době mezinárodní situace.

Takové jsou základy zahraniční politiky Sovětského svazu.

(Bouřlivý, dlouhoneutuchající potlesk, přecházející v ovace. Všichni poslanci vstávají.)